

ZMIANY KLIMATU I PRZECIWDZIAŁANIE IM W ŚWIADOMOŚCI REPREZENTANTÓW WYBRANYCH POLSKICH POWIATÓW

Raport z badań opinii społecznej w ramach
projektu „DOBRY KLIMAT DLA POWIATÓW”
II tura

opracowanie: Ewa Ryłko

MAJ 2015

SPIS TREŚCI

1. Informacje o badaniu i opis próby	3
2. Streszczenie, wnioski, rekomendacje	10

Projekt DOBRY KLIMAT DLA POWIATÓW jest realizowany przy
udziale środków Instrumentu Finansowego LIFE+
oraz dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1. INFORMACJE O BADANIU

Analizę wyników badania opinii przeprowadzono na zlecenie Instytutu na rzecz Ekorozwoju – lidera projektu „Dobry Klimat dla Powiatów”, finansowanego ze środków instrumentu finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Badanie, którego rezultatem jest niniejszy raport, było końcowym zadaniem projektu „Dobry Klimat dla Powiatów”. Miało charakter podsumowujący wpływ projektu na zmiany w świadomości społecznej – odnośnie do kwestii związanych z ochroną klimatu – u przedstawicieli powiatów nim objętych. Badanie to stanowiło II turę zaplanowanych w projekcie badań opinii (I turę przeprowadzono w 2011).

Dane zebrano poprzez sieć lokalnych inicjatorów społeczeństwa obywatelskiego (LISO) w wybranych powiatach w całym kraju.

Celem badania było określenie poziomu świadomości wybranych reprezentantów powiatu w zakresie potrzeb ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian, a także rozpoznanie skali działań podejmowanych na rzecz ochrony klimatu przez dany powiat w czasie wykonywania sondażu.

Podstawowe pytania badawcze były następujące:

- Jak postrzegane są zjawiska zmian klimatu – jaką wiedzę o nich posiadają różne kategorie reprezentantów powiatów?
- Jak postrzegane jest przeciwdziałanie zmianom klimatu i przystosowanie do nich, jaką wiedzę w tym temacie posiadają różne kategorie reprezentantów powiatów?
- Gdzie lokowana jest odpowiedzialność za działania wobec zmian klimatu?
- Jakie są – w oczach reprezentantów powiatu – osiągnięcia i plany powiatów wobec zmian klimatu?
- W czym reprezentanci powiatów upatrują głównych przeszkód w działaniach wobec zmian klimatu i przeciwdziałaniu im?

Badania miały posłużyć zdobyciu orientacji w tym, co wiedzą, myślą i sądzą reprezentanci wybranych powiatów na temat ochrony klimatu i przystosowania się do jego zmian, zarówno w skali powiatu, jak i szerzej. Wiedza o postawie reprezentantów powiatu na ten temat jest niezbędna do oceny wpływu dotychczasowych działań projektu oraz do zaplanowania działań długofalowych, mających na celu ochronę klimatu.

Badania zrealizowano metodami ankiety oraz indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego. Proces rekrutacji oraz zasady prowadzenia wywiadu zawierają odrębne dokumenty Instytutu na rzecz Ekorozwoju. Wywiady przeprowadzono i dane zbierano na przełomie 2014 i 2015 roku. Każdy respondent najpierw samodzielnie wypełniał ankietę, a potem udzielał wywiadu ankieterowi.

Dane z ankiet sygnowane są w raporcie numerem pytania i poprzedzającą je literą A (jak ankietą), zaś dane z wywiadów kwestionariuszowych – numerem pytania i symbolami dwóch zasadniczych części narzędzia – Z (jak zjawiska) i D (jak działania). W raporcie tabele wyników odpowiedzi na pytania zamknięte wywiadu przedstawiają odpowiedzi skrócone; ich pełne wersje prezentuje kwestionariusz zamieszczony na końcu raportu (w Aneksie). Jeśli w tabelach procenty nie sumują się do całkowitej liczby wywiadów (odpowiednio: 642 wywiady, 100%), oznacza to, iż niepełne dane wynikają z braku odpowiedzi respondentów. Stosunek do zmian klimatu, do działań wobec nich oraz do przeszkód w tych działaniach przedstawiono w raporcie w trzech podstawowych perspektywach:

- 1) perspektywie ogólnej – jak respondenci indywidualnie rozumieją dane zjawisko, jaki mają do niego stosunek, jaka była ich percepcja zmian klimatu przed kontaktem z projektem (ankieta), a jaka po tym kontakcie (wywiad kwestionariuszowy przeprowadzany przez ankietera – LISO);
- 2) perspektywie lokalnej – jak respondenci opisują kwestie związane ze zmianami klimatu w swoim powiecie, jak geograficznie rozkładają się wyniki badania, w podziale na cztery regiony kraju;

- 3) perspektywie porównawczej – jak mają się wyniki badania do wyników z badań analogicznych (podobne założenia i narzędzia), przeprowadzonych w 2011 r. (w ramach projektu Dobry Klimat dla Powiatów – I tura) oraz przeprowadzonych jesienią 2014 r. w ramach projektu ADAPTCITY. W raporcie przywołanie danych z tych badań jest sygnowane skrótem DOKLIP I lub ADAPTCITY.

W badaniach uczestniczyli reprezentanci wybranych 110 powiatów. W każdym z nich swoje opinie przedstawiło 6 osób. Pochodziły one z trzech różnych kategorii respondentów:

1. przedstawiciele władz i administracji miasta – członkowie rady miasta, prezydent/burmistrz miasta, przedstawiciele wydziałów zajmujących się ochroną środowiska i zarządzaniem kryzysowym, ewentualnie innych wydziałów;
2. przedstawiciele służb – reprezentanci lokalnych służb, np. pracownicy straży pożarnej, policji, oświaty, służby zdrowia, stacji sanitarno-epidemiologicznej, stacji hydrologicznej oraz wodociągów i kanalizacji (infrastruktura wodna), pracownicy parków, nadleśnictw oraz służby mundurowe;
3. postacie ważne w mieście – przedstawiciele organizacji pozarządowych (NGO), centrów edukacyjnych, stowarzyszeń, partii (działających na terenie miasta); właściciele i menedżerowie firm, przedstawiciele izb gospodarczych oraz agencji rozwoju, działający na lokalnym/krajowym rynku; znaczące postacie lokalnej społeczności, osoby aktywne społecznie, społecznicy, osoby dobrze znane w mieście, cieszące się uznaniem społecznym, np. dziennikarze, księża, inne autorytety lokalne.

Ankieterzy identyfikowali potencjalnych respondentów, a następnie Instytut na rzecz Ekorozwoju podejmował decyzję o doborze ostatecznej próby w powiecie.

Próbę analizowano w podziale na 4 regiony (po 4 województwa w każdym regionie):

Północ: warmińsko-mazurskie, pomorskie, zachodniopomorskie, lubuskie;

Południe: dolnośląskie, opolskie, śląskie, małopolskie;

Projekt DOBRY KLIMAT DLA POWIATÓW jest realizowany przy
udziale środków Instrumentu Finansowego LIFE+
oraz dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wschód: podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie, podkarpackie;

Centrum: wielkopolskie, kujawsko-pomorskie, mazowieckie, łódzkie.

W badaniach wzięły udział 642 osoby (liczba przeprowadzonych wywiadów kwestionariuszowych) ze 110 powiatów Polski. Próbę w podziale na województwa przedstawia tabela 1/1. W porównaniu do badań I tury pojawiły się różnice ilościowe.

Tab. 1/1. Rozkład respondentów według województw

województwa	% próby w DOKLIP I	% próby w DOKLIP II
Dolnośląskie	10,3	3,7
Kujawsko-pomorskie	7,5	7,0
Lubelskie	5,6	7,5
Lubuskie	2,8	4,2
Łódzkie	5,6	8,9
Małopolskie	7,5	7,5
Mazowieckie	9,5	2,8
Opolskie	2,8	7,3
Podkarpackie	6,1	4,7
Podlaskie	4,7	6,4
Pomorskie	7,5	4,7
Śląskie	6,8	3,7
Świętokrzyskie	4,7	5,6
Warmińsko-mazurskie	9,5	7,3
Wielkopolskie	5,6	12,1
Zachodniopomorskie	3,7	6,5

Z kolei w regionach, przyjętych zgodnie z założeniem za główną kategoryzację danych, w obu turach badania dane nie różnią się w sposób istotny.

Tab. 1/2. Rozkład respondentów według regionów

regiony kraju	% próby w DOKLIP I	% próby w DOKLIP II
Północ	23,5	22,4
Centrum	28,2	31,6
Wschód	21,1	19,5
Południe	27,4	26,5

Próby obu tur, w podziale na te same 3 kategorie respondentów, są proporcjonalne zgodnie z założeniami próby, a także porównywalne.

Tab.1/3. Rozkład respondentów według kategorii próby

kategorie próby	% próby w DOKLIP I	% próby w DOKLIP II
władza/administracja	34,3	35,0
służby	33,2	30,9
ważne postacie	32,5	34,1

W obu próbach znaczącą część respondentów stanowią decydenci, a więc osoby pracujące na stanowiskach kierowniczych. W 2011 r. stanowili oni 60,2% badanych, zaś w 2014 r. – 48,6% badanych.

W badaniach II tury wzięła udział podobna grupa kobiet (30,1%) jak w I turze (28,6%). W II turze 92,3% respondentów miało wykształcenie wyższe, zaś w I turze – 91,7%. Z analizy wieku badanych wynika, że próba jest zdominowana przez osoby powyżej 31 roku życia. Grupa najmłodsza (do 30. roku życia) jest reprezentowana nielicznie (tab. 1/4.).

Tab. 1/4. Rozkład respondentów według wieku

D15 wiek badanego	% próby w DOKLIP I	% próby w DOKLIP II
18–30 lat	4,4	3,5
31–50 lat	46,6	43,4
51 lat i więcej	49,0	53,1

Respondenci, wypowiadając się na temat zmian klimatu, określali m.in. główne źródła swojej wiedzy o tych zmianach. Zdecydowanie najczęściej wskazywano środki masowego przekazu – prasę, radio i telewizję (tab. 1/5.). Drugim często wskazywanym źródłem wiedzy były własne obserwacje i rozmowy z innymi.

Najrzadziej wskazywano władze jako źródło informacji na temat zmian klimatu.

Tab. 1/5. Główne źródła wiedzy o zmianach klimatu – rozkład odpowiedzi

D10 źródła wiedzy o zmianach klimatu	% próby w DOKLIP I	% próby w DOKLIP II
prasa, radio, telewizja	87,1	82,3
konferencje, szkolenia i spotkania na ten temat	28,2	28,2
organizacje pozarządowe	16,8	14,4
informacje od władz	10,3	8,5
rozmowy z ludźmi i obserwacje	30,7	33,0
Internet	16,1	19,6

Podsumowując, można stwierdzić, iż próby w obu turach badania zostały zrealizowane zgodnie z założeniami i proporcjonalnie w całym kraju. Jednak zdecydowanie wśród

respondentów przeważają dobrze wykształceni mężczyźni w wieku powyżej 50 lat, będący pracownikami sektora budżetowego i pełniący funkcje kierownicze.

Na koniec należy dodać, że w wyniku wykruszenia się części powiatów i respondentów z próby I tury badań, dobrano do próby II tury nowe osoby, zgodnie z kryteriami próby. Ostatecznie w próbie II tury 27% stanowią osoby udzielające opinii w projekcie po raz pierwszy.

Projekt DOBRY KLIMAT DLA POWIATÓW jest realizowany przy
udziale środków Instrumentu Finansowego LIFE+
oraz dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej.

2. Streszczenie i wnioski z badania

Respondenci II tury badania projektu Dobry Klimat dla Powiatów (DOKLIP), przedstawiciele 110 powiatów Polski, przywiązują wiele wagi do zachodzących zmian klimatu. Dostrzegają je zarówno w skali globalnej, jak i lokalnej. Mają wyraźnie pozytywny stosunek do przeciwdziałania tym zmianom oraz do adaptowania się do nich.

ZMIANY KLIMATU

Wiodącymi w świadomości społecznej respondentów skojarzeniami ze zmianami klimatu są: globalne ocieplenie, wzrost temperatury, topnienie lodowców oraz częste huragany. Obraz ten związany jest głównie z atmosferą i jej zjawiskami – zmianami w opadach, wiatrach. Rzadziej skojarzenia dotyczą gleby czy wód, a jeszcze rzadziej zmian flory, fauny czy zmian w funkcjonowaniu człowieka.

Topnienie lodowców jest bardzo wyrazistym symbolem zmian klimatu (wymienia go 88,3% badanych). W porównaniu do badań wcześniejszych, upowszechniło się skojarzenie zmian klimatu z *globalnym ociepleniem*, a także z *ogólnym wzrostem temperatury*.

Pojęcie zmian klimatu jest pojemne i wielowątkowe – różnie się je rozumie i wiąże z szerokim spektrum zjawisk, zarówno z jego przyczynami, jak i skutkami. Pojęcie to nie jest negatywne (zmiany klimatu nie są traktowane *explicite* jako „problem środowiska”).

Jako wiodące aktualne problemy środowiska naturalnego respondenci wskazują **skutki wyniszczającej środowisko działalności człowieka** – głównie zanieczyszczenia (powietrza – 33,2%, wód i gleby – 29%) i **ekspansję populacji ludzkiej**. Jednak problemy zanieczyszczeń i ekspansji wskazywane są nieco rzadziej niż w poprzednich badaniach. Może to być związane

z poprawą stanu środowiska lokalnego respondentów, która dokonała się od czasu I tury badań.

Respondenci widzą swoje najbliższe otoczenie (powiat) głównie przez pryzmat problemów środowiska lokalnego (zanieczyszczeń), a nie zmian klimatu. Perspektywa zmian klimatu dotyczy, w świetle ich opinii, środowiska w szerszej skali.

Większość badanych (66,7%) deklaruje, iż sprawy środowiska, w tym zmiany klimatu, są dla nich równie ważne jak inne kwestie, o które dba powiat.

Respondenci czują się odpowiedzialni za stan środowiska naturalnego w powiecie. Uważają, że ta odpowiedzialność spoczywa solidarnie na mieszkańcach oraz władzach (których są reprezentacją).

Wnioski te można podsumować poniższym opisem wizerunków.

	ZMIANY KLIMATU	PROBLEMY ŚRODOWISKA NATURALNEGO
perspektywa	globalna	lokalna
wpływ	ograniczony wpływ jednostki	możliwy wpływ jednostki
główny obszar	atmosfera	ziemia (gleba i wody)
symbol	TOPNIENIE LODOWCÓW	ZANIECZYSZCZENIE
emocje	obawa, brak kontroli, obcość	troska, wina, odpowiedzialność
poziom ogólności	abstrakcja	konkret
wiedza	przypuszczenie	pewność
gotowość do działania	małe możliwości, brak sugestii	duże możliwości, znane przykłady

Zmiany klimatu przedstawiają się w świetle wyników jako *alter ego* problemów środowiska naturalnego. **O zmianach klimatu często się myśli jak o zjawiskach od nas niezależnych, zasadniczo naturalnych, o zbyt dużej skali by móc na nie wpływać, a na dodatek nie**

wywołanych przez człowieka intencjonalnie. Taki wizerunek zmian klimatu nie przekłada się na wyraźną tendencję do przeciwdziałania tym zmianom.

PRZECIWDZIAŁANIE ZMIANOM KLIMATU I ADAPTACJA DO NICH

Na czoło działań ochronnych wśród skojarzeń respondentów wysuwa się triada:

ENERGIA ODNAWIALNA (29,2% wskazań),

REDUKCJA GAZÓW (28,4% wskazań),

OSZCZĘDZANIE ENERGII (24,8% wskazań).

Wyobrażenia badanych na temat przeciwdziałania zmianom klimatu ściśle związane są z gospodarowaniem energią i ograniczaniem zanieczyszczeń.

Energia odnawialna jest być może najlepiej rozpoznawalnym, spektakularnym symbolem przeciwdziałania zmianom klimatu. Warto wykorzystać ten wyrazisty symbol w dalszej komunikacji społecznej problematyki zmian klimatu.

Z danych wynika też, że powoli i nieznacznie rośnie znaczenie działania adresowanego głównie do mieszkańców, związanego z samoograniczeniem i oszczędnością (**ograniczenie konsumpcji**).

W reakcjach respondentów zdecydowanie przeważa perspektywa społecznościowa. Rzadziej pojawiają się sugestie działań z perspektywy mieszkańca. Nie można wykluczyć, że badani decydenci także na co dzień, podejmując dialog z obywatelami, używają perspektywy społeczności i rzadko konkretyzują przeciwdziałanie zmianom klimatu w perspektywie jednostkowej, tj. nie mówią o tym, co sami mieszkańcy – w indywidualnym zakresie – mogą robić dla ochrony klimatu. Działania wspomagające władze w przeciwdziałaniu zmianom klimatu powinny uzupełniać tę perspektywę

i wyposażać decydentów w katalogi sugerowanych działań dostępnych jednostkom, na co dzień i na przyszłość.

Przeciwdziałania zmianom klimatu nie różnią się zasadniczo od wskazanych przez respondentów sposobów adaptacji do tych zmian. Wydaje się zasadne pytanie, czy warto w komunikacji społecznej używać tego rozróżnienia i uczyć odbiorców, co jest przeciwdziałaniem zmianom klimatu, a co adaptacją do tych zmian. Obiektywnie rzecz biorąc, wiele działań ma cechy i przeciwdziałania, i adaptacji. Z drugiej strony, rozróżnianie tych działań przez obywateli wymaga od nich myślenia abstrakcyjnego. To sprawia, że temat staje się dla większości społeczeństwa trudniejszy, a poznawanie go – zniechęca. Zrezygnowanie z tego rozróżnienia powszechnie ułatwi zrozumienie tematyki zmian klimatu. Społeczeństwo skupi się na prostszym mentalnie zagadnieniu – jak postępować wobec tych zmian.

DOKONANIA I PLANY

Recykling śmieci stanowi w opinii badanych najczęstsze osiągnięcie powiatów (75,9% wskazań). Przybyło też deklaracji, iż w powiatach korzysta się z **energii odnawialnej** (61,3% w porównaniu do 52,0% w I turze). Co do działań planowanych, ujawnia się tendencja do utrzymania obecnego kursu działań mających na celu ochronę klimatu. W porównaniu do wcześniejszych badań sukcesem powiatów jawi się przede wszystkim **termomodernizacja budynków**.

Odpowiedzialność za działania na rzecz klimatu spoczywa, zdaniem respondentów, zarówno na władzach, jak i na obywatelach.

UTRUDNIENIA I BARIERY

Utrudnienia w przeciwdziałaniu zmianom klimatu i adaptacji do nich związane są przede wszystkim z **deficytami finansowymi** – wskazuje na nie 52,6% próby (brak środków własnych powiatu, brak dotacji dla mieszkańców, brak prywatnych środków mieszkańców na podejmowanie ekologicznych inwestycji).

Bariera ta jest powszechnie zauważana, wielowymiarowo definiowana i zapewne rzeczywista. Jednak może być także stereotypowym przerysowaniem, które tuszuje inne bariery, np. **prawo niesprzyjające działaniom na rzecz klimatu** (10,7% wskazań) czy też **bezradność władz w oddziaływaniu na mieszkańców i uwrażliwianiu ich na sprawy środowiska**. O wspomnianej bezradności świadczy też fakt, że respondenci nader często wiążą trudności w przeciwdziałaniu zmianom klimatu z **oporem społecznym mieszkańców** (31,3% badanych mówi o za **niskiej świadomości zagrożeń**, a 22,0% wspomina o **innych priorytetach mieszkańców**).

Kolejną znaczącą przeszkodą jest **brak know how ochrony klimatu (za słaba wiedza fachowa** – 17,9% próby). W połączeniu z mocno sygnalizowaną w całym badaniu potrzebą działań edukacyjnych w powiecie oraz stereotypowością przedstawianych barier, ujawnia się pełny obraz tej przeszkody. **Chodzi nie tylko o wsparcie edukacyjne mieszkańców powiatu i podnoszenie ich świadomości ekologicznej, ale także o wsparcie edukacyjne gospodarzy powiatów i uzbrojenie ich w gotowe recepty na poprawę działań proklimatycznych.**

OPINIE O PROJEKCIE DOKLIP

Większość badanych deklaruje znajomość działań projektu Dobry Klimat dla Powiatów. Najczęściej zauważone działania projektu to ulotka projektowa i debata klimatyczna.

Projekt DOBRY KLIMAT DLA POWIATÓW jest realizowany przy udziale środków Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Stosunkowo najslabiej identyfikuje działania projektu region Południe, zaś stosunkowo najsilniej – Centrum. Ocena działań projektu, z którymi badani mieli do czynienia bezpośrednio, jest stosunkowo wysoka – prawie zawsze 5 i więcej (w skali 1-7). Najwyżej oceniono stronę internetową dla kontaktów z LISO (średnia 5,71).

REKOMENDACJE ZWIĄZANE Z KOMUNIKACJĄ SPOŁECZNĄ

ZMIANY KLIMATU – CZY ZMIANY W ŚRODOWISKU NATURALNYM

Zmiany klimatu są zjawiskiem i pojęciem jeszcze nie dość dobrze przyswojonym, związanym głównie z atmosferą ziemską i bardziej abstrakcyjnym niż pojęcie problemów środowiska naturalnego. **W komunikacji społecznej warto więc częściej odnosić się do dobrze oswojonych w świadomości społecznej *problemów środowiska naturalnego*, a nie *stricte do zmian klimatu*. Używanie szerszej perspektywy – całego środowiska – poprawi odbiór kwestii związanych ze zmianami klimatu.** Przydatne więc będą pojęcia, które odnoszą się do całego środowiska przyrodniczego, a nie jedynie do zmian klimatu (***ochrona przyrody, zrównoważony rozwój***).

PRZYBLIŻAĆ ODLEGŁE

Zmiany klimatu, widziane przez pryzmat topniejących lodowców, są dla mieszkańca powiatu dość odległe. A to, co odległe, nie angażuje nas tak samo jak to, co bliskie. Podobnie jest z odległością czasową – skutki zmian klimatu kojarzy się raczej jako problem przyszłych pokoleń. Ponad 30% badanych DOKLIP twierdzi, iż kwestie zmian klimatu są zbyt odległe od problemów pojedynczego człowieka. **Dlatego trzeba zamieniać hasła abstrakcyjnych zmian klimatu na hasła konkretnych działań na rzecz klimatu, zarówno**

w perspektywie społeczności, jak i jednostki. Takiej właśnie wiedzy eksperckiej oczekują w powiatach.

SKUTECZNA KOMUNIKACJA – SKUTECZNE DZIAŁANIA NA RZECZ KLIMATU

Istotne informacje o działaniach sprzyjających ochronie klimatu staną się dostępne dla obywateli wtedy, gdy będą najbardziej przydatne, czyli podane w kluczowym momencie: chwili zakupu, podejmowania decyzji o sposobie ogrzewania domu, podpisywania umowy na wywóz śmieci czy odbiór ścieków. **Skuteczne informacje – skłaniające do działania i akceptowane przez odbiorcę – pokażą mu od razu, jak może rozwiązać wskazany problem.** Nie ma sensu wzbudzać strachu grożącą nam globalną czy lokalną katastrofą przyrodniczą, lepiej podpowiadać właściwe działania. Wiedza, która ma uwrażliwić ludzi, musi być konkretna. Musi też przekonywać, a więc wskazywać na indywidualne wartości, walory, profity, zyski dla obywatela.

PRZECIWDZIAŁANIE I ADAPTACJA – CZY RACZEJ DZIAŁANIA NA RZECZ KLIMATU

Podział na przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptację do tych zmian jest kluczowy dla fachowców i ekspertów, jednak słabo funkcjonuje w świadomości powszechnej. Należy zatem zadać sobie pytanie, czy celem komunikacji społecznej ma być – po pierwsze – społeczna umiejętność sprawnego rozróżniania skutków od przyczyn zmian klimatu czy też – po drugie – motywowanie do działań na rzecz klimatu i wskazywanie kierunku tych działań. Wydaje się, że w postawach respondentów wobec zmian klimatu bardziej widoczne jest oczekiwanie tej drugiej kategorii działań.

W TERENIE PRAKTYKA WAŻNIEJSZA NIŻ TEORIA

Wyniki wskazują na pewną **bezradność respondentów (głównie decydentów) w oddziaływaniu na lokalną społeczność**, by ta skwapliwiej podejmowała działania chroniące klimat. Bezradność ta może wynikać z **niedostatecznego przygotowania władz właśnie w sferze komunikacji społecznej**. Respondenci mają podstawową wiedzę fachową w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich, związaną choćby z prowadzonymi inwestycjami w mieście, ale wiedza ta odnosi się do perspektywy społecznej, a nie jednostkowej. Tymczasem do obywatela na pewno bardziej przemawia treść dotycząca go bezpośrednio czy też łatwa do przełożenia na swój użytek – konkretna. **Oddziaływania informacyjne władz związane ze zmianami klimatu powinny koncentrować się na perspektywie jednostki i przemawiać do niej językiem konkretności i codzienności.**

ZMIANY KLIMATU TO FAKT – CZAS PÓJŚĆ DALEJ

Reakcje badanych pokazują, iż zmiany klimatu stanowią dla nich fakt. **Polacy zauważają zmiany klimatu i przypisują odpowiedzialność za nie działaniom człowieka**. I choć jakiś margines stanowi grupa nieprzekonanych, warto komunikować się z większością i nie epatować argumentami za istnieniem zmian klimatu czy winą człowieka, lecz pójść dalej w obszar katalogu konkretnych działań – w perspektywie gminy, powiatu, gospodarstwa domowego i jednostki. **Nie chodzi już o przekonywanie, że zmiany zachodzą i że ludzka populacja za nie odpowiada. Trzeba rozwijać w społeczeństwie nową wrażliwość na sprawy Ziemi, której nam ewolucyjnie brak, ale której możemy się nauczyć, zdobywając wiedzę o funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego**. Należy tworzyć warunki do uczenia się na podstawie doświadczenia i do racjonalnego obchodzenia się ze środowiskiem, które się rozumie i odczuwa. Nowa wrażliwość pozwoli nam stosować to, czego się uczymy o wpływie naszych działań na ekosystemy, do takiego ich modyfikowania, byśmy powodowali mniejsze szkody i powrócili do stylu życia nienaruszającego równowagi w naszej niszy, którą obecnie stanowi cała planeta.

